

**AL-BUXORIY ILMIY MEROSIDAN TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA FOYDALANISH.**

Shabdullayeva Lazokatxon Orifbekovna

Andijon Davlat Universiteti

“Umumiy pedagogika” kafedrası o`qituvchisi

Djabborova Nargiza Anvarovna

Buloqboshi tumani 6-maktab

tarix fani o'qituvchisi

**ANNOTATSIYA**

Mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan taraqqiy etishiga bevosita fan va texnikaning rivojlanishi bilan bog`liq omillar ham katta tasir ko`rsatadi. Tarixdan ma`lumki, O`zbekiston olimlari uzoq yillar davomida o`zlarining intellektual salohiyati va bu borada erishayotgan yutuqlari bilan jahon ilm-fan ahlini o`ziga jalb qilib kelgan. Ulug` ajdodlarimiz hayoti va ijodini puxta o`rganish hamda xalq orasida bahramand qilish borasida ushbu maqolada to`xtalib o`tilgan.

**Kalit so'zlar:** Ta`lim-tarbiya, Qur`oni karim, hadis, vatanparvarlik, Davlat, dastur, ma`naviy-ma`rifiy ishlar, o`qituvchi, milliylik, ma`naviyat.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАУЧНОГО НАСЛЕДИЯ АЛЬ-БУХАРИ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ****АННОТАЦИЯ**

Факторы, непосредственно связанные с развитием науки и техники, оказывают большое влияние на социально-экономическое развитие страны. Из истории известно, что ученые Узбекистана уже много лет привлекают мировых ученых своим интеллектуальным потенциалом и достижениями в этой области. Данная статья посвящена изучению жизни и деятельности наших великих предков и их пользованию среди народа.

**Ключевые слова:** Воспитание, Священный Коран, хадис, патриотизм, государство, программа, духовно-просветительское дело, учитель, национальность, духовность.

Bugungi kunda har bir sohada bo`lgani kabi ta`lim tizimida ham ko`plab o`zgarishlar olib borilmoqda. Hozirgi davrda ilm-fan rivoji xorijiy konferensiyalar va simpoziumlarda, xalqaro grantlardagi ilmiy loyihalarda, qo`shma dasturlar tuzishda, shuningdek, mustaqillik yillarida asos solingan va alohida yo`nalish sifatida rivojlanib borayotgan shaxsiy tashabbuslar, hamkorlik o`rnatish yo`llari orqali amalga oshirilmoqda. Ta'limda yangi yondashuvlarni ilgari suradigan konsepsiyalar, Davlat ta'lim standarti (DTSlari), o`quv dasturi, darsliklar, o`quv adabiyotlarining yangi avlodi yaratilib, maktab amaliyotida va oliy ta`lim muassasalarida joriy etilmoqda. Bunda o`quv jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish va kafolatlangan natijalarga erishish yo`llarini ko`rsatish muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda o`quvchi va talabaga nisbatan passiv ob`ekt emas, balki faol ishtirokchi sifatida qarash va har bir

mashg'ulotni ana shunday yondashuv asosida tashkil etish bugungi ta'lim siyosatining muhim talablaridan biri hisoblanadi. Bunday vaziyatda talabalarning bilimni baholash masalasi ham o'ziga xos mazmun-mohiyat kasb etishi, shubhasiz. Ta'lim jarayoning ayni jihatiga bo'lgan e'tibor va izlanishlar natijasi o'laroq, yangi mexanizmlar ishlab chiqilib amaliyotga joriy qilindi. Rivojlangan davlatlar ta'lim tizimi va milliy ta'lim-tarbiya sohamiz tajribalarini umumlashtirish natijasida yaratilgan bu mexanizmning afzalliklari bugun har bir pedagog xodimning ish jarayonida yaqqol ko'zga tashlanib turibdi.

Joriy etilayotgan yangiliklarning samarasini monitoring qilib borish, uning natijalarini atroflicha tahlil qilish o'quvchi va talabalarning bilimlarini o'zlashtirishidagi bo'shliqlarni har bir fan, har bir mavzu kesimida aniqlash va ularni bartaraf etishning aniq chora-tadbirlarini belgilash masalalari pedagogik jamoalarning doimiy diqqat markazida turishi kerak. Shu bilan bir qatorda yoshlarni milliy tariximiz va madaniyatimiz, dinimizning buyuk mutafakkirlarini o'rganish ham dolzarb ahamiyatga ega.

Vatanimiz mustaqil taraqqiyot yo'liga qadam qo'ygach, ko'hna tariximiz, milliy qadriyatlarimiz, madaniy merosimizga e'tibor kuchayib, ulug' ajdodlarimiz—o'lmas asarlar yaratib ketgan buyuk allomalarning hayoti va ijodini puxta o'rganish va ulardan keng xalq ommasini bahramand qilish bo'yicha salmoqli ishlar amalga oshirildi. Ushbu tarixiy jarayonda, ayniqsa, muborak dinimizga bo'lgan munosabatning batamom o'zgarganini alohida ta'kidlashimiz o'rinlidir. Azaldan umuminsoniy qadriyatlar, ma'naviyat va ma'rifatning mustahkam poydevori sanalgan diniy ilmlarga katta e'tibor berilayotgani, Qur'oni karim va payg'ambarimiz alayhissalomning muborak hadislarini o'zbek tiliga tarjima qilinib, keng ko'lamda o'rganilayotgani va ularning ruhiy, ijtimoiy-madaniy hayotimizga tobora singib borayotgani fikrimizning dalilidir.

Islom dunyosining eng mashhur kishilardan biri buyuk muhaddis bobomiz Imom Buxoriydir. U kishini "Muhaddislar imomi" deydilar. Muhaddis- "hadis biluvchi, hadis aytuvchi" degani. Hadis esa payg'ambarimiz so'zlaridir. Hadislarni yig'ish payg'ambarimiz davrlaridan boshlangan. Lekin vaqt o'tishi bilan ularni saralash, ishonchlilarini ishonchsizlaridan ajratib olish murakkablashib qiyinlashib borgan. Hadisshunoslik degan fan hadislarining "sahih" (ishonchli)larini, "nosahih" (ishonchsiz)laridan ajratish bilan shug'ullangan. Imom Buxoriy mana shunday hadis ilmining Buxorodan etishib chiqqan va butun dunyoga shuxrat taratgan allomasi edi.

U kishining hayot yo'llari ham biz uchun ibratlidir. O'z zehni va yod olish quvvati bilan o'n yoshlaridan ustozlarini shoshirib qo'ya boshladi. O'n olti yoshida minglab hadislarini yod bilar, ularni "sahih" va "nosahih"larini bilan birma-bir isbot qilib bera olardi. U ilm olishda bu bilan cheklanmadi. Kesh bilan Marvdan Makka-yu Madinagacha, Balx bilan Xirotdan Bag'dod-u Basragacha, Nishopurdan Misr va Shomgacha yurtma-yurt, shaharma-shahar kezib, ilm o'rgandi, o'zi aytganidek, "mingdan ortiq ishonchli allomalardam hadis yozib oldi". Ko'pdan-ko'p hadis ulamolari bilan uchrashdi. Sahobalar va tobeinlarni hayot sanalarini birma-bir tekshirib, ularning har bir hadisini Qur'oni karim oyatlariga va payg'ambarimiz hayotlariga solishtirib chiqdi.

Bularning mahsuli sifatida bizga yigirmadan ortiq asar yozib qoldirdi. Buyuk alloma mehnatining naqadar kattaligini tasavvur qilish uchun birgina ma'lumot keltirib o'taman. U

birgina “Al-jome`as-sahih” (“Ishonchli to`plam”) kitobi ustida o`n olti yil ishlagan. Unga kiritilgan 7397 hadis 600ming hadisning ichidan saralab olingan.

Imom Buxoriy aql-u zakovati va tinimsiz mehnati bilan olis yurtlarda beqiyos shuxrat topgan,”muhaddislar imomi”, “muhaddislar sultoni” unvonlarini olgan.

Imom Buxoriy hayotining so`nggi yillari Samarqand yaqinidagi Xartang qishlog`ida kechdi. Buyuk bobomiz to`plab, saralab bergan minglab hadislar, necha asrlardirki, avlodlar uchun qo`llanma va yo`llanma bo`lib kelmoqda.

Quyida Imom Buxoriy kitoblaridan olingan ilmning fazilati to`g`risidagi hadislaridan keltirib o`tamiz.

Alloh taolo Qur`oni karimda:” Alloh taolo sizlarning orangizdagi imon keltirganlarni va ilmni yuksaltirganlarni bu dunyoda yarlaqab, martabasini ulug` qilg`aydir, oxiratda jannatga kirmoqlikni nasib etgusidir, Alloh taolo qilayotgan ishlaringizdan xabardordir”,- deyilgan. Yana boshqa oyati karimasida esa: ”Yo Rabbii, ilmimni ziyoda qilg`aysen, deb ayt!”- deyilgan. Rasullulloh sollallohu alayhi vassallam aytganlar: “Alloh taolo menga yuborgan hidoyat singari ilm ham ko`p yog`gan yomg`irga o`xshaydi. Ba`zi yer sof, unumdor bo`lib, yomg`irni o`ziga singdiradi-da, har-xil o`simliklar va ko`katlarni o`stiradi va ba`zi yer qurg`oq qattiq bo`lib, suvni emmasdan, o`ziga to`playdi, undan Alloh taolo bandalarini foydalanitiradi. Odamlar suvdan ichadi, hayvonlarni va ekinlarni sug`oradi. Ba`zi yer esa, tekis bo`lib suvni o`zida tutib qolmaydi, ko`katni ham ko`kartirmaydi. Bularni quyidagicha muqoyasa qilish mumkin: Bir kishi Alloh ilmini (islomni) teran o`rganadi, teran tushunadi va undan manfaatlanadi. Va Alloh buyurgan hidoyatni o`zi o`rganib, o`zgalarga ham o`rgatadi. Ikkinchi bir kishi ilm o`rganib, odamlarga ham o`rgatadi. Ammo o`zi amal qilmaydi. Uchinchi bir kishi mutakabbirlik qilib, o`zi ham o`rganmaydi, o`zgalarga ham o`rgatmaydi. Bulardan birinchisi mo`min, ikkinchisi fosiq va uchinchisi kofirdir”.

Yuqorida keltirilgan ma`lumotlarga tayangan holda Imom Buxoriy hayot tarzi, ilm uchun fidoiyligi, e`tiqodining pokligi bilan barchaga ibrat bo`lganligini bilib olishimiz mumkin. Demak, ilm-ma`rifatni jam qilgan, ilm egallagan kishining ikki dunyosi oboddir.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hadis (Al-jome`as-sahih). 1-2-jildlar.-T.”O`zbekiston milliy ensiklopediyasi”, 1997.
2. Mustaqillik:Izohli ilmiy-ommabop lug`at . Mualliflar: Abdullayev M., G.Abdurazzoqova va M.Abdullayeva umumiy tahriri ostida. T:Sharq, 2000.
3. Quronov M. Milliy tarbiya. Respublika ma`naviyat va ma`rifat kengashi. Milliy g`oya va mafkura ilmiy-amaliy markazi.-T:Ma`naviyat, 2007.
4. D.Raximdjonov, M.Muhammadsiddiqov. Ilm-ma`rifatning fazilatlar. Toshkent-2018.
5. Ubaydulla Uvatov. Muhaddislar imomi. Toshkent. “Ma`naviyat” 1998 yil.